

POSTANOWIENIE

Dnia 17 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa B. B.
przeciwko W. H., L. K., P. sp. z o.o. w W.
o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 stycznia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powódki na rzecz każdego z pozwanych kwoty po 510 (pięćset dziesięć) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powódki B. B. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt I ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłance uregulowanej art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia

26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

W ocenie skarżącej oczywista zasadność wniesionej przez nią skargi kasacyjnej wynika z naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa procesowego tj. art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c., a to wskutek nierozpoznania wszystkich zarzutów apelacyjnych przez nią podniesionych, co doprowadziło do nieprawidłowej kontroli odwoławczej. Poza tym Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację pozwanych, pomimo oczywistej jej bezzasadności.

Wyrokiem z dnia 2 stycznia 2018 r. Sąd Okręgowy w N. uwzględniając żądanie niemajątkowej ochrony dóbr osobistych powódki nakazał pozwanym opublikowanie w najbliższym numerze „Gazety G.”, stałym dodatku do „Gazety K.” (w formie i w sposób szczegółowo w tym wyroku opisany) oświadczenia o treści : „W dniu 27 maja 2016 r. w Gazecie G., stałym dodatku Gazety K., opublikowany został artykuł pozwanego L. K. pt. „Posłanki szybko zapomniały o wyborach”, „Posłanki przez pół roku nie znalazły czasu na spotkania z mieszkańcami”, który zawierał nieprawdziwe informacje o działalności Poseł na Sejm RP B. B.. Nieprawdą jest, że Poseł B. B. przez pół roku od wyborów nie spotkała się z mieszkańcami Powiatu G.. Poseł B. B. organizowała spotkania otwarte i uczestniczyła w takich spotkaniach. Oświadczenie publikuje się na skutek przegranego procesu sądowego”.

W uzasadnieniu ustalił, że opisany wyżej artykuł na pierwszej stronie tego dodatku do Gazety K., pt. „Posłanki szybko zapomniały o wyborcach” zaczynał się od fragmentu: „Reprezentujące w sejmie Powiat G. B. B. i E. B. jak dotychczas nie znalazły czasu by zorganizować otwarte spotkania z mieszkańcami. Obydwie deklarują jednak, że się to zmieni i niedługo wyborcy będą mieli okazję, by osobiście zadać im pytania. B. B. organizuje co prawda na terenie G. spotkania z przedstawicielami rządu, ale tymi nie są zainteresowani wszyscy mieszkańcy. Na

stronie trzeciej znajdował się dalszy ciąg artykułu zamieszczony pt. „Posłanki przez pół roku nie znalazły czasu na spotkania z wyborcami”. Jeden z podtytułów brzmiał „Ani B. B. ani E. B. nie zorganizowały spotkania ze swoimi wyborcami”. W artykule wskazano, że chociaż minęło pół roku pracy Sejmu, wyborcy nie doczekali się spotkania z parlamentarzystkami. W tekście zamieszczono tabelaryczne zestawienie, w którym w pozycji „spotkania z mieszkańcami” przy nazwisku powódki wskazano 0.

W pierwszej połowie 2016 r. powódka jako poseł odbyła na terenie G. i okolic szereg spotkań otwartych, w których mogli wziąć udział wyborcy. Mianowicie, w dniu 19 stycznia 2016 r. odbyło się spotkanie opłatkowe, na które wcześniej zaproszono mieszkańców. W dniu 4 lutego 2016 r. odbyło się w G.m Centrum Kultury spotkanie z Minister Edukacji Narodowej, w którym powódka brała czynny udział. Spotkanie miało charakter otwarty, a ponieważ Minister spóźniła się ok. półtorej godziny, powódka w tym czasie odpowiadała na pytania zainteresowanych. W dniu 2 marca 2016 r. z okazji obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych powódka wzięła udział w spotkaniu z mieszkańcami, które też miało charakter otwarty. W dniu 17 kwietnia 2016 r. odbyło się podobne spotkanie z okazji rocznicy katastrofy smoleńskiej. W dniu 20 kwietnia 2016 r. powódka wzięła udział w otwartym spotkaniu członków Stowarzyszenia Miłośników Ziemi G.. Z kolei w dniu 22 maja 2016 r., miało miejsce spotkanie powódki z mieszkańcami B. z okazji IX Zjazdu Oddziału Związków OSP Gminy B..

Apelacje wywiodły obie strony. Pozwani zakwestionowali zasadę swojej odpowiedzialności, powołując się m.in. na działanie służące realizacji interesu publicznego oraz zarzucając brak powiązania przez Sąd pierwszej instancji samego tytułu publikacji z treścią artykułu. Z kolei powódka zaskarżyła wyrok w części oddalającej jej roszczenie majątkowe (zasądzenie kwoty 5 000 zł na wskazany cel społeczny).

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w N. i oddalił powództwo oraz oddalił apelację powódki. W uzasadnieniu wskazał, że w sensie obiektywnym nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powódki, gdyż sporny tekst należy interpretować w całości i nie ulega

wątpliwości, że nie zawarto w nim jakichkolwiek sformułowań, które godziłyby w jej część i dobre imię. Pozwany jako autor artykułu opisał w nim aktywność powódki, która organizowała co miesiąc na terenie G. spotkania z przedstawicielami rządu, brała udział w obchodach święta flagi, czy też składała kwiaty podczas rocznicowych uroczystości. Jednak z treści artykułu i zeznań pozwanego autora publikacji wynika, że nie o taką działalność mu chodziło, lecz o bezpośrednie spotkania tak często organizowane w poprzednich kadencjach, czy też podczas kampanii wyborczej.

Zważywszy na oddalenie przez Sąd Apelacyjny powództwa w zakresie, w jakim zostało ono uwzględnione przez Sąd pierwszej instancji, w następstwie oceny prawnej stanu faktycznego sprawy, skarga kasacyjna nie jest oczywiście zasadna z tego względu, że Sąd drugiej instancji nie odniósł się do apelacji powódki, która jak wspomniano wyżej kwestionowała oddalenie roszczenia majątkowego. Skoro bowiem Sąd zakwestionował zasadę odpowiedzialności pozwanych, to bezprzedmiotowe stały się zarzuty apelacyjne powódki.

Jeżeli zaś chodzi o podnoszoną oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w części w jakiej została uwzględniona apelacja pozwanych, to trzeba wyjść od tego, że w obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się jedynie do samego aktu kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia, ale obejmuje także powinność merytorycznego rozpoznania sprawy. Celem postępowania apelacyjnego jest bowiem ponowne i wszechstronne merytoryczne rozpoznanie sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r., IV CZ 10/17, nie publ.).

W orzecznictwie ukształtował się pogląd, że art. 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne

i co najistotniejsze sąd odwoławczy jest związany jedynie zarzutami naruszenia prawa procesowego (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). W związku z tym, że sąd drugiej instancji nie jest związany zarzutami naruszenia prawa materialnego powinien też rozpoznając apelację odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2015 r., III CSK 401/14, nie publ., wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2012 r., II CSK 314/11, nie publ oraz dnia 7 listopada 2013 r., V CSK 550/12, nie publ.).

Z kolei przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Powódka nie wykazała, że zaskarżony wyrok jest wynikiem oczywistego naruszenia wskazanych w skardze przepisów prawa procesowego. Sąd drugiej instancji wyjaśnił szczegółowo dlaczego nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powódki uzasadniającego uwzględnienie powództwa. Autorowi przedmiotowych materiałów prasowych chodziło o inny rodzaj spotkań powódki, jako posłanki na Sejm RP, z wyborcami, co jednoznacznie wynika z treści tychże materiałów prasowych.

W orzecznictwie wyjaśniono, że osoba podejmująca działalność publiczną powinna być świadoma, że jej życie, czyny oraz poglądy będą poddawane ocenie

i weryfikacji, ponieważ społeczeństwo ma prawo do pełnej informacji o wszystkich przejawach życia publicznego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2002 r., I CKN 413/01, OSNC 2003, nr 2, poz. 24, z dnia 11 maja 2007 r., I CSK 47/07, nie publ.). Prasa ma prawo do bardziej intensywnej krytyki osób publicznych, co oczywiście nie wyłącza wymogu zachowania szczególnej staranności i rzetelności, ale zakres dopuszczalnej krytyki jest szerszy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 kwietnia 2002 r., II CKN 1095/99, OSNC 2003, nr 3, poz. 42, z dnia 28 marca 2003 r., IV CKN 190/100, Biul. SN z 2003 r., nr 10). Prawna ochrona wypowiedzi prasowych wiąże się ze znaczeniem prasy dla swobodnej i nieskrępowanej debaty publicznej w demokratycznym państwie prawnym, w którym prasa powinna mieć zapewnioną niezbędną, wolną od ingerencji przestrzeń dla opisu i oceny, niekiedy krytycznej, zjawisk i ważnych problemów społecznych (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 23 marca 2006 r., K 4/06, OTK-A 2006, nr 3, poz. 32, z dnia 11 października 2006 r., P 3/06, OTK-A 2006, nr 9, poz. 121 oraz z dnia 30 października 2006 r., P 10/06, OTK-A 2006, nr 9, poz. 128, oraz wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie nr 5493/72 Handyside przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, z dnia 8 lipca 1986 r. w sprawie nr 9815/82 Lingens przeciwko Austrii, czy z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie nr 39954/08 Axel Springer AG przeciwko Niemcom). Osoby pełniące funkcje publiczne, w szczególności sposób oddziałują na rzeczywistość społeczno-polityczną i z tego względu mogą podlegać wzmożonej obserwacji, zwłaszcza prasowej. Dlatego swoboda opisu i krytyki ich działalności musi podlegać silniejszej ochronie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 338/07, OSNC 2008, nr 4, poz. 110; z dnia 11 maja 2007 r., I CSK 47/07, nie publ., z dnia 2 lutego 2011 r., II CSK 393/10, nie publ., z dnia 19 czerwca 2015 r., IV CSK 470/14, nie publ. oraz wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 23 maja 1991 r. w sprawie nr 11662/85 Oberschlick przeciwko Austrii i z dnia 19 grudnia 2006 r. w sprawie nr 18235 Dąbrowski przeciwko Polsce).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹

k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 8 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 w zw. z § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, j. t.: Dz. U. z 2018 r., poz. 265 ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. 2016, poz. 1667).

Zważywszy na charakter odpowiedzialności dziennikarza, redaktora naczelnego i wydawcy za naruszenie dóbr osobistych tj. samodzielny w odniesieniu do roszczeń niemajątkowych i solidarny w przypadku roszczenia pieniężnego (powódka domagała się solidarnej zapłaty, a nie od każdego z nich), należało przyjąć odrębnie stawkę wynagrodzenia za wynik sporu co do roszczenia niemajątkowego (po 360 zł), natomiast stawkę minimalną ustaloną od wartości przedmiotu zaskarżenia w odniesieniu do roszczenia majątkowego (pозwanych reprezentował ten sam pełnomocnik) podzielono na trzy części (450 : 3; zob. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2007 r., III CZP 130/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 1), co dało po 150 zł, czyli łącznie po 510 zł. Zgodnie z art. 38 ust. 1 prawa prasowego, odpowiedzialność cywilną za naruszenie prawa spowodowane opublikowaniem materiału prasowego ponosi oprócz autora, redaktor lub inna osoba, którzy spowodowali opublikowanie tego materiału, a także wydawca. Dlatego odpowiedzialność innych osób za naruszenie dóbr osobistych spowodowane opublikowaniem materiału prasowego nie wyłącza odpowiedzialności wydawcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2018 r., I CSK 430/17, nie publ. i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r., I CZ 22/10, nie publ.).

jw